

DREPTURILE OMULUI – UN CONCEPT CU VALENTE UNIVERSALE

Isabela, Stancea¹

Abstract: *Conceptul de drepturi ale omului a evoluat în esența sa, pe măsură ce forța fizică a fost înlocuită treptat cu rațiunea și pe măsură ce în societate au căpătat contur principii de drept ce aveau să devină fundamentale: principiul libertății, egalității, solidarității, etc.*

Drepturile fundamentale ale omului reprezintă un ansamblu de drepturi, libertăți și îndatoriri recunoscute la nivel mondial care cuprind aspecte esențiale pentru dezvoltarea ființei umane, pentru bunăstarea și progresul acesteia.

În timp, instituția drepturilor omului a evoluat și a suferit importante corective de la o orânduire istorică la alta, iar în cadrul aceleiași orânduiri, de la o etapă la alta.

Keywords: *drepturile omului, libertăți fundamentale, protecția drepturilor omului, documente internaționale, garantarea drepturilor omului.*

Clasificarea JEL: K0, K3

1. Drepturile omului. Delimitări conceptuale

Încă de la începuturile sale, comunitatea umană era privită ca o mare familie în care toți membrii, cel puțin teoretic, aveau drepturi egale. Cu privire la drepturile ființei umane, nu se poate spune că ar exista un anumit moment al apariției acestora, istoria ne arată însă că ele izvorăsc din antichitate, odată cu implementarea anumitor tradiții și cu apariția primelor conflicte inter-umane.

În conformitate cu unele opinii, istoria concepțiilor cu privire la drepturile omului își are originea în secolul XVII î. Hr., odată cu apariția Codului lui Hammurabi în care se specifică faptul că oamenii nu pot fi torturați, înrobiți și nu li se poate confisca averea fără o dreaptă judecată (Otovescu-Frăsie, 2009).

Așadar, în raporturile ființei umane cu societatea în care conviețuiește, gânditorii antici au arătat că drepturile omului au apărut mai întâi, ele izvorând din natura lucrurilor și, mai târziu, a apărut legea care le consfințește, ca o necesitate a „disciplinării” comportamentului uman.

Primele semne de inegalitate socială le găsim în filozofia lui Aristotel, sub așa numita inegalitate naturală, când oamenii erau împărțiți în sclavi și oameni liberi.

Un prim document juridic menit să disciplineze comportamentul uman și, totodată, să-l protejeze pe individ de abuzurile comise de semenii săi îl reprezintă Legea celor XII Table; în cadrul acesteia au fost enumerate pentru prima dată drepturi ale cetățeanului, precum: dreptul la proprietate, dreptul de a fi liber, dreptul de a-și alege conducătorii și chiar dreptul la fericire.

De-a lungul timpului însă, abordarea științifică a drepturilor omului a fost privită diferit: pe de o parte, pornind de la constatarea sociabilității naturale a persoanei umane, ca o condiție necesară a existenței sale, iar, pe de altă parte, pornind de la constatarea că puterea este inerentă oricărei formațiuni sociale, chiar dacă tipul de organizare este diferit (Popa, Vâtcă, 2005).

Omul, cu drepturile sale imprescriptibile, reprezintă prima valoare a societății, iar drepturile sale au fost afirmate, proclamate, consacrate și garantate prin mijloace juridice, materiale și instituționale, astfel ca persoana să fie protejată și apărată de efectele nocive

¹ Prep. univ. drd., Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești, Facultatea de Științe Juridice, Administrative și ale Comunicării Pitești.

ale războaielor și ale altor acte de barbarie, de manifestările de intoleranță etnică, religioasă, filozofică și politică (Popa, Vâtcă, 2005).

Ideea că omul are, prin natura sa, o serie de drepturi, doar ca o consecință a faptului că s-a născut ființă umană, provine, deci, din timpuri străvechi. De pildă, Platon spunea că „Voi toți care sunteți aici prezenți vă consider pe toți ca fiind părinți, apropiați, cetățeni după natură, dacă nu chiar după lege (*physis/nomos*). După natură, semenul este părintele semenului, dar legea tirană a oamenilor opune naturii contrastul său”¹, părănd să facă distincție între drepturile dobândite prin lege și cele dobândite ca urmare a faptului că ne-am născut ființe umane.

În opinia unui autor, *drepturile omului* reprezintă drepturile subiective individuale esențiale pentru existența, demnitatea, libertatea, egalitatea, fericirea și libera dezvoltare a ființei umane, consacrate și garantate prin norme juridice (Popescu, 2000).

În viziunea altui autor, conceptul de *drepturi ale omului* desemnează, mai întâi, drepturi subiective ale omului, de o anumită factură, care definesc poziția acestuia în raport cu puterea publică, dar el devine o veritabilă instituție juridică, un ansamblu de norme juridice care au ca obiect promovarea și garantarea drepturilor și libertăților omului, apărarea acestuia împotriva abuzurilor și a pericolelor de orice natură (Scăunaș, 2003).

Drepturile omului au mai fost definite ca acele prerogative conferite de dreptul intern și recunoscute de dreptul internațional fiecărui individ, în raporturile sale cu colectivitatea și cu statul, ce dau expresie unor valori sociale fundamentale și care au drept scop satisfacerea unor nevoi umane esențiale și a unor aspirații legitime, în contextul economico-social, politic, cultural și istoric, ale unei anumite societăți (Năstase, 1992).

Într-o altă opinie, drepturile omului reprezintă o expresie care echivalează cu drepturile fundamentale ale omului, recunoscute pe plan internațional, indicând un ansamblu de prerogative bazate pe demnitatea persoanei umane și a căror respectare se înțelege a fi promovată pentru folosul tuturor oamenilor (Conforti, 1987).

Se poate aprecia că „elaborarea conceptului de *drepturi ale omului* a fost rezultanta unor acte juridice cu un bogat conținut moral și politic, a consacrării sub forma unor documente redactate de juriști de mare prestigiu, a unor principii de organizare politică, fundamentate în opere teoretice de valoare universală, care au rezistat timpului. Conceptul în sine de drepturi ale omului a reprezentat prin urmare, o sinteză a tot ceea ce gândirea umană a avut mai bun, ridicând pe trepte noi principiile umaniste, reluând elemente din gândirea religioasă și din năzuințele generale de libertate care se făcuseră cunoscute cu atâta vigoare în secolele XVII și XVIII” (Conforti, 1987).

Prin urmare, conceptul de drepturi ale omului a evoluat în esența sa, pe măsură ce forța fizică a fost înlocuită treptat cu rațiunea și pe măsură ce în societate au căpătat contur principii de drept ce aveau să devină fundamentale: principiul libertății, egalității, solidarității etc.

Valorificând elementele de constantă în definirea *drepturilor omului*, considerăm că sunt acele drepturi pe care omul le posedă prin simplul fapt al nașterii sale; prin faptul că s-a născut ființă umană, omul are anumite trebuințe în raport cu care dobândește și își poate revendica anumite drepturi.

Observăm că în literatura de specialitate se folosesc frecvent termenii de *drept* și *libertate*. Spre exemplu, Constituția României în capitolul II – Drepturi și libertăți fundamentale folosește termenul *drept* atunci când reglementează dreptul la viață, la integritate fizică și psihică, dreptul la apărare, la viața intimă și privată, iar noțiunea de *libertate* pentru a reglementa libertatea individuală, libertatea conștiinței, libertatea de exprimare etc., acești

1 Citat din dialogul „Protagoras” (cuvintele îi sunt atribuite lui Hippias).

termeni desemnând doar o singură categorie juridică-dreptul fundamental. Prin urmare, dreptul constituie o libertate, iar libertatea este conferită de un drept.

Așadar, drepturile și libertățile fundamentale ale omului constituie o preocupare de prim rang a comunităților din toate timpurile. Ele trebuie înțelese ca drepturi subiective ale cetățenilor, esențiale pentru viața, libertatea și demnitatea lor, indispensabile pentru libera dezvoltare a personalității umane, drepturi stabilite și garantate prin constituțiile statelor și prin legislația internă (Muraru, Tănăsescu, 2002).

Cu privire la noțiunea de libertate, Mircea Djuvara spunea că „libertatea unui om se întinde până la limitele libertății celuiilalt”. Există, așadar, două unghiuri principale din care poate fi privită noțiunea de libertate, unul filozofic, care vede omul cu preponderență în el însuși, care vrea să înțeleagă raporturile intime, deci, care privește libertatea întrebându-se dacă omul dispune cu adevărat de ea, dacă sentimentul de libertate nu este alterat de luptele interne ale fiecărui individ, dacă acesta nu este supus unui determinism inexorabil, dacă omul nu are nevoie de celălalt pentru a fi liber, și unul juridic care presupune dintru început că omul nu există decât ca om social, că libertatea sa nu poate fi decât o libertate relație și care nu o poate privi decât din punct de vedere material, ca pe maximum de facilități și de posibilități de a alege lăsate indivizilor (Dogaru, Cercel, Dănilă, 2001).

Montesquieu considera că „libertatea este dreptul omului de a face ce îngăduie legile și dacă un om ar putea să facă ceea ce ele interzic, el nu ar mai avea libertate pentru că și ceilalți ar putea să facă la fel”.

Astfel, pentru o utilizare optimă este necesară o înțelegere profundă a acestor două noțiuni. De pildă, libertatea conștiinței, a gândirii, libertatea de exprimare, libertatea religioasă este nelimitată și nu presupune obligația de a gândi, obligația de exprimare ori obligația de a alege religia. De aceea, considerăm că a vorbi de dreptul de a gândi, dreptul la conștiință, la religie este o exprimare improprie și nepotrivită.

Așadar, apreciem că în reglementări interne și în documente juridice internaționale se vorbește corect în mod distinct despre drepturi și libertăți fundamentale.

2. Distincția între drepturile fundamentale ale omului și drepturile fundamentale ale cetățeanului

Drepturile fundamentale ale omului reprezintă un ansamblu de drepturi, libertăți și îndatoriri recunoscute la nivel mondial, iar folosirea noțiunii de drepturi fundamentale presupune că aceste drepturi trebuie să cuprindă aspecte esențiale pentru dezvoltarea umană, pentru viața, progresul și bunăstarea individului. Trebuie să înțelegem, deci, că nu toate drepturile omului sunt fundamentale, ci numai cele indispensabile ființei umane, cele fără de care existența omului nu ar putea fi concepută.

Drepturile și libertățile fundamentale ale omului și ale cetățeanului constituie o realitate obiectivă ce stă la baza întregii activități umane; de aceea, a necesitat o atenție sporită din vremurile străvechi și până în lumea contemporană.

Conceptele de *drepturile fundamentale ale omului* și *drepturile fundamentale ale cetățeanului* trebuie analizate atent, deoarece ele nu se pot confunda. Astfel, conceptul drepturilor omului are o semnificație mult mai largă decât acela al drepturilor cetățenești, deoarece drepturile omului sunt drepturi universal valabile, aplicabile tuturor ființelor umane, în timp ce drepturile cetățenești sunt, potrivit însăși denumirii lor, specifice unui anumit grup de oameni și anume cetățenii unui anumit stat (Purdă, 2001).

În opinia lui Tudor Drăganu, prin noțiunea de drepturi fundamentale cetățenești se desemnează acele drepturi ale cetățenilor care, fiind esențiale pentru existența fizică, pentru dezvoltarea materială și intelectuală a acestora, precum și pentru asigurarea participării lor active la conducerea statului, sunt garantate de însăși Constituție (Drăganu, 1998).

Așadar, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățeanului sunt acele drepturi conferite de constituția fiecărui stat democratic și recunoscute fiecărui individ prin documente internaționale, consacrate la acest nivel sub denumirea de drepturi ale omului, drepturi care produc efecte în raporturile omului cu colectivitatea în care conviețuiește și cu statul ce i le conferă. Aceste drepturi reprezintă sinteza unor valori sociale fundamentale, precum: binele, adevărul, frumosul, libertatea etc. în cadrul oricărei societăți și au evoluat etapizat.

Nu trebuie înțeles din aceasta că, drepturile cetățenilor sunt mai restrânse decât drepturile omului, ci că exercitarea lor presupune anumite limite. Astfel, spre exemplu, statul român garantează pentru cetățenii săi dreptul de a alege și de a fi aleși în funcții publice, însă acest drept nu este garantat în România și pentru cetățenii altor state ori pentru apatrizi.

3. Drepturile omului consacrate juridic în documente juridice naționale

În timpul regimului de dictatură comunistă, drepturile omului au suferit importante amputări și limitări, ele fiind subordonate noii concepții cu privire la organizarea statului, bazată pe dominația unui singur partid și interzicerea celorlalte partide, pe prohibirea oricăror acțiuni sau atitudini politice care ar fi contravenit ideologiei comuniste (Popa, Vâtcă, 2005).

Revoluția din 1989 a înlăturat dictatura comunistă și a determinat adoptarea unei noi Constituții, în 1991, document care consacra drepturilor, libertăților și îndatoririlor cetățenești un întreg titlu și în care este reglementează prima dată instituția Avocatului Poporului în România, instituție care va fi înființată mai târziu prin Legea nr. 35/1997 și care avea să-și aducă o importantă contribuție la promovarea și protejarea drepturile cetățenilor.

Mai târziu, în 2003, și această Constituție suferă modificări, rezultând o Constituție cu dispoziții mai ample, având la bază reglementările europene. Pe măsură ce drepturile omului au evoluat și au fost consacrate juridic, doctrina le-a împărțit în trei generații:

- drepturi civile și politice;
- drepturi economice, sociale și culturale;
- drepturile omului din generația a treia.

O prevedere deosebit de importantă care se găsește în articolul 20 se referă la tratatele internaționale privind drepturile omului: „Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățeanului vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. Dacă există neconcordanță între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale” (Duculescu, 1994).

În ceea ce privește drepturile civile și politice sunt enunțate: dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică (art. 22), libertatea individuală (art. 23), dreptul la apărare (art. 24), libera circulație (art. 25), dreptul la viață intimă (art. 26), inviolabilitatea domiciliului (art. 27), secretul corespondenței (art. 28), libertatea conștiinței (art. 29), libertatea de exprimare (art. 30), dreptul la informație (art. 31), dreptul la vot (art. 34), dreptul de a fi ales (art. 35), libertatea întrunirilor (art. 36), dreptul la asociere (art. 37), interzicerea muncii forțate (art. 39), dreptul de petiționare (art. 47), dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri la recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei (art. 48) (Duculescu, 1994).

Articolul 49 din Constituția revizuită instituie o regulă comună tuturor categoriilor de drepturi și anume cea referitoare la restrângerea unor drepturi sau libertăți. Aceasta nu

poate fi efectuată decât prin lege, în situații deosebite, cum ar fi apărarea siguranței naționale, a ordinii, prevenirea unei calamități, a unui sinistru etc. Trebuie semnalată și dispoziția potrivit căreia „restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, neputându-se aduce atingere însăși existenței dreptului sau a libertății în cauză” (Duculescu, 1994).

Iată deci cum, pe coordonatele istoriei, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor au fost extinse ori limitate în funcție de interesele politice ale momentului.

4. Promovarea și protecția drepturilor omului prin documente internaționale

Observăm, așadar, că instituția drepturilor omului a evoluat în timp, concepțiile cu privire la drepturile omului suferind importante corective, în prezent instituția fiind deosebit de complexă. Se poate vorbi astăzi de un proces al elaborării drepturilor omului pe plan internațional, date fiind substanțialele dezvoltări ale acestuia, determinate, în principal, de adoptarea a numeroase documente regionale și internaționale (Popa, Vâtcă, 2005).

Primele documente semnificative în care se cristalizează concepții privitoare la drepturile omului sunt:

-*Magna Charta Libertatum* (Marea Carte a Libertăților) din 1215, document semnat de Ioan fără de Țară la presiunea nobilimii și care căuta să apere drepturile oamenilor împotriva abuzurilor comise de puterea regală;

-*Bill of Rights* (1689), document semnat în Anglia și care conținea dispoziții similare cu Marea Carte a Libertății;

-*Declarația de independență* a S.U.A (1776) pune în valoare drepturile egale ale tuturor oamenilor, datorite de Dumnezeu prin actul Creației: „Noi considerăm aceste adevăruri a fi evidente, că toți oamenii au fost creați egali; că au fost înzestrați de către Creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile, că printre acestea se numără viața, libertatea și căutarea fericirii;”

-*Declarația drepturilor omului și cetățeanului* (Franța, 1789): „oamenii se nasc și rămân liberi și egali în drepturi. Deosebirile sociale nu pot fi fondate decât pe egalitatea comună”.

Toate aceste documente recunoșteau, în principal, existența unor drepturi civile și politice ce reveneau, în primul rând, omului, individului și, mai apoi, cetățeanului.

Consecința a evenimentelor petrecute în timpul celui de-al doilea război mondial, statele au fost determinate să creeze o strategie pentru a putea aplica, pe mapamond, principiile enunțate cu referire la drepturile omului. Au apărut astfel o serie de documente care erau de fapt, acte pregătitoare ale constituirii O.N.U., dar care tratau deja problematica drepturilor omului. Aici se cuvin a fi menționate: Declarația președintelui Roosevelt din 1941 privind libertatea de opinie și de exprimare, libertatea credinței, dreptul la protecție socială, Carta Atlanticului din 1941 semnată de Churchill și Roosevelt care promova, în principiu, aceleași libertăți, la care se mai adăugau necesitatea progresului economic și a securității sociale. Acestea au fost preluate mai târziu, în 1942, în Declarația Națiunilor Unite, unde au fost considerate drepturi internaționale.

Toate aceste documente au determinat înființarea Organizației Națiunilor Unite. Prin aderarea tuturor statelor la această organizație, drepturile omului deveneau o problemă a comunității internaționale a statelor. Contractul încheiat între țările membre, așa numita Cartă a Națiunilor Unite, a fost adoptată la data de 26 iunie 1945 (Otovescu-Frăsie, 2009).

Înființarea Organizației Națiunilor Unite a permis crearea și dezvoltarea unei ere noi în materia cooperării dintre state cu privire la drepturile omului; au fost elaborate peste 50 de tratate, acorduri, și un număr important de declarații și rezoluții ale organelor și organismelor internaționale care au avut un rol important în domeniul promovării și respectării drepturilor omului.

Astfel, s-a conturat ideea de protecție internațională a drepturilor omului, moment ce a fost marcat de adoptarea, la 10 decembrie 1948, la Paris, de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, printr-o rezoluție, a *Declarației Universale a Drepturilor Omului*, primul document internațional cu caracter general și vocație universală în materia drepturilor omului.

Prevederile Declarației au fost preluate și consacrate juridic prin tratate cu vocație universală, precum: *Pactul internațional referitor la drepturile economice, sociale și culturale* și *Pactul internațional referitor la drepturile civile și politice* adoptate în anul 1966 și cele două protocoale facultative la *Pactul internațional referitor la drepturile civile și politice*. Primul protocol facultativ a fost semnat în anul 1966 și a intrat în vigoare în anul 1976 și împuternicește Comitetul drepturilor omului să primească și să examineze cereri venite de la persoane fizice. Al doilea protocol facultativ se referă la abolirea pedepsei cu moartea.

Toate aceste documente juridice internaționale – Declarația Universală a Drepturilor Omului, pactele și cele două protocoale – au constituit ceea ce astăzi poartă denumirea de Carta Internațională a Drepturilor Omului.

Pe baza acestor documente Organizația Națiunilor Unite s-a dezvoltat considerabil, iar preocupările sale continue de dezvoltare a mecanismelor de garantare și promovare a drepturilor omului au dus la adoptarea a numeroase convenții, protocoale și alte documente ale Adunării Generale și ale instituțiilor specializate ale ONU, pe domenii particulare ale protecției drepturilor omului (Scăunaș, 2003).

5. Promovarea și protecția drepturilor omului prin documente și organisme europene

Întreg complexul de factori care a condus O.N.U. la preocuparea deosebită pentru protecția drepturilor omului a avut un efect similar în Europa (Robertson, Merrills, 1994).

Cu titlu de exemplu vom aduce analiza succint câteva instituții și organisme europene care au un rol fundamental în promovarea și protecția drepturilor omului.

S-a impus, astfel, necesitatea creării unui sistem organizat care să poată aplica tot acest ansamblu de principii. Așa, a luat naștere, astfel, Consiliul Europei.

Consiliul Europei reprezintă principala organizație internațională, regională europeană cu sediul la Strasbourg, înființată la data de 5 mai 1949 când reprezentanții a zece state europene – Belgia, Danemarca, Franța, Irlanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Marea Britanie, Norvegia și Suedia – au semnat la Londra *Statutul Consiliului Europei*, care prevedea în primul său articol că „menținerea și relaizarea drepturilor omului este unul dintre mijloacele pentru a îndeplini scopul consiliului, și anume o mai mare unitate între membrii săi pentru protecția și realizarea idealurilor și principiilor care formează patrimoniul lor spiritual comun și pentru facilitarea progresului economic și social”.

Observăm că, astfel, Consiliul Europei materializează preocupările mai vechi de realizare a unei Europe unite. Această idee, întâlnită în perioada interbelică sub forma unui proiect al Statelor Unite ale Europei, a prins contur după cel de-al doilea război mondial sub forma instituționalizării prin crearea mai multor organizații europene, prin integrare economică, dar și prin integrare politică (Scăunaș, 2003).

Unul dintre izvoarele care au stat la baza sistemului de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului creat de Consiliul Europei l-a reprezentat *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale*. Aceasta a fost adoptată în baza Declarației Universale a Drepturilor Omului, cu mult timp înainte de adoptarea pactelor internaționale din sistemul Națiunilor Unite de protecție a drepturilor omului, ceea ce ne îndreptățește să afirmăm că pionieratul în acest domeniu aparține sistemului european (Scăunaș, 2003).

Ceea ce este caracteristic Convenției este faptul că aceasta nu consacră drepturi economice, sociale și culturale, acestea fiind reglementate de alte tratate adoptate de Consiliul European, precum și de Carta socială europeană.

De asemenea, statele părți la Convenție sunt obligate să asigure exercitarea drepturilor și a libertăților recunoscute, fără nicio deosebire bazată pe rasă, sex, culoare, origine națională sau socială, limbă, religii, opinii politice, avere sau apartenență la o minoritate națională (Scăunaș, 2003).

Prin urmare, *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale* a reprezentat și reprezintă unul dintre cele mai importante și mai eficiente instrumente internaționale de protecție și promovare a drepturilor omului.

Pentru respectarea angajamentelor asumate de către statele membre, Convenția a creat o *Comisie Europeană a Drepturilor Omului* și o *Curte Europeană a Drepturilor Omului*.

Protocolul nr. 11, adoptat în 1994 la Strasbourg, reformează mecanismul de control instituit inițial de Convenție, prin înlocuirea *Comisiei* și a *Curții* cu un organ permanent unic – *Curtea Europeană a Drepturilor Omului*.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Curtea de la Strasbourg) este primul tribunal internațional specializat în materia drepturilor omului care a fost înființat. În prezent, în urma unei evoluții continue a statutului său, ea are jurisdicție obligatorie asupra statelor părți la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (care, în prezent, sunt toate statele membre ale Consiliului European), iar particularii au acces direct pentru a sesiza instanța cu o plângere împotriva statului despre care pretind că este autor al unei violări a drepturilor omului (Popescu, 2000).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului funcționează ca un mecanism cu adevărate competențe în garantarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului consacrate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și protocoalele sale adiționale.

De asemenea, **Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene**, elaborată de un organism creat de Consiliul European și adoptată de Consiliul European la Summit-ul de la Nisa de la data de 7 decembrie 2000, reiterează importanța respectării și promovării unor drepturi consacrate deja în documente internaționale și regionale, însă pe altele, precum: interzicerea clonării umane, drepturile persoanelor în vârstă, interzicerea discriminării pe criterii de handicap sau orientare sexuală, are meritul de a le fi consacrat.

În vara anului 1975, reprezentanți a 33 de state ale Europei, cu excepția Albaniei, dar incluzând și Republica Vatican, s-au întâlnit împreună cu Statele Unite ale Americii și Canada în cadrul unei conferințe. Rezultatul acestei conferințe a fost formularea unei Declarații, adoptată la 1 august 1975, și care se numea Actul final al Conferinței asupra Securității și Cooperării în Europa. Acesta a devenit un instrument obligatoriu din punct de vedere juridic, precum și un cadru de cooperare, care a permis afirmarea unui număr de principii (Otovescu-Frăsie, 2009).

Transformarea Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa într-o organizație internațională regională europeană – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa – a început mai exact, cu prilejul reuniunii de la Paris, în anul 1990, când a fost adoptată Carta de la Paris pentru o nouă Europă, aceasta din urmă generată de marile transformări din societatea internațională, de căderea comunismului și instaurarea democrației în întreaga Europă, de necesitatea respectării ființei umane și a statului de drept.

Dominiul de acțiune al O.S.C.E. este extrem de larg, cooperarea și securitatea în Europa, care includ o importantă dimensiune privind drepturile omului. În materia drepturilor omului, însă, accentul este pus pe dimensiunea afirmativă, de consacrare a drepturilor omului, iar nu pe dimensiunea de garantare și apărare concretă a drepturilor omului, deși această a doua dimensiune nu este total absentă (Popescu, 2000).

Concluzii

În ciuda progreselor realizate în materia drepturilor omului la nivel internațional, mai există în prezent state în lume unde anumite drepturi fundamentale, precum dreptul la viață sau libertatea de exprimare, nu pot fi garantate, din cauza menținerii unor factori de insecuritate la nivel național.

De pildă, dacă de-a lungul timpului *dreptul la viață* ne apare ca un drept fundamental și o condiție *sine qua non* pentru existența celorlalte drepturi, fiind consacrat de-a lungul timpului în toate documentele ce reglementau drepturile omului, acesta nu este nici astăzi protejat uniform în întreaga lume. În secolul al XXI-lea există încă state în lume care nu au abolit pedeapsa cu moartea, stipulându-se prin documente internaționale și regionale că, pedeapsa prin condamnarea la moarte poate fi pronunțată numai pentru crime extrem de grave și numai în concordanță cu prevederile legii.

Nici Declarația Universală a Drepturilor Omului, ca document fundamental internațional în materia drepturilor omului și nici Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ca document european nu consacră cuvântului „viață” o definiție coerentă și completă și nu face precizări cu privire la momentul în care acest drept este recunoscut.

Apreciem că este necesară o analiză mai explicită a dreptului fundamental la viață, o delimitare mai clară a momentului în care acest drept devine o libertate, precum și o reglementare unitară la nivel internațional cu privire la acest drept.

De asemenea, am arătat că *dreptul de proprietate* – unul dintre primele drepturi atribuite ființei umane – a fost de-a lungul timpului încălcat sau limitat, în funcție de interesele politice ale momentului care existau în societatea respectivă.

Apreciem că dreptului de proprietate privată nu îi sunt nici astăzi pe deplin recunoscute prerogativele; dovadă stau numeroasele cauze cu care este investită Curtea Europeană a Drepturilor Omului în această materie.

Așa cum se știe, deși ne aflăm în secolul al XXI-lea, în multe din țările sărace din Asia, Africa și de pe alte continente o mare parte a populației trăiește în cea mai cumplită sărăcie, fără nicio posibilitate de îmbunătățire a situației ei; în aceste cazuri, educația este un concept complet necunoscut ei. Și în țările bogate există mari discrepanțe între bogați și săraci, bogații devenind tot mai bogați, în timp ce săracii de-abia supraviețuiesc. Oamenii care trăiesc în sărăcie au acces limitat la informație, la puterea de care au nevoie pentru a influența politicile privind îmbunătățirea nivelului de trai, fiind astfel privați de drepturile lor prin faptul că sunt excluși din deciziile care-i privesc și care le influențează viața, aceste decizii fiind luate de alte persoane fără să țină cont de nevoile și părerea celor săraci.

Apreciem că o creștere a nivelului de trai al cetățenilor – dincolo de faptul că reglementările constituționale o inserează ca fiind o obligație a fiecărui stat – ar contribui semnificativ la evitarea încălcării drepturilor omului. Pentru aceasta, fiecare stat ar trebui să integreze în politica sa internă mecanisme de îmbunătățire a nivelului de trai, de creare a noi locuri de muncă sau de eficientizare a celor existente, de investiție în educație, cultură, cercetare.

Am arătat, așadar, că problematica drepturilor omului, deși este apreciată ca fiind o instituție ce privește comunitatea internațională a statelor, își găsește rezolvarea concretă în cadrul legislației interne a statelor care au obligația de a adopta măsuri și politici naționale pentru soluționarea ei. Astăzi aproape toate statele lumii asigură prin constituțiile lor mijloacele juridice de respectare a drepturilor cetățenilor lor, garantând, totodată, dreptul persoanelor prejudiciate de a se adresa justiției.

În fața unor probleme fără frontiere, precum: globalizarea, crima organizată, terorismul, schimbarea climatică etc., niciun stat, oricât de dezvoltat ar fi, nu are puterea de a le face față singur, fiind necesară o armonizare a eforturilor tuturor membrilor comunității internaționale, un consens universal.

Chiar dacă în prezent, la nivel mondial, domnește o pace relativă, consecință a unor interese politice, conflicte regionale continuă, totuși, să afecteze planeta și să amenințe principiile fundamentale care stau la baza respectării drepturilor omului. De aici desprindem concluzia că drepturile omului – care reprezintă înaintea de toate o problemă socială – nu pot fi concepute separat de acțiunile politice.

Apreciem că numai printr-o conjugare a eforturilor tuturor factorilor sociali și politici de la nivel național și internațional se poate ajunge la gradul cel mai înalt de respectare a drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale, potrivit standardelor prevăzute în documentele internaționale. Drepturile omului nu trebuie să rămână în stadiul de simple deziderate, ci, datorită importanței lor sociale, trebuie să devină elemente esențiale ale vieții sociale, politice și juridice din fiecare stat.

Bibliografie

1. Conforti, Benedetto (1987), *Diritto internazionale, ed. a 3-a*, Napoli, Editoriale scientifica
2. Dogaru, Ioan, Cerchel, S., Dănilă Cristi (2001), *Întreținerea în contextual drepturilor fundamentale*, Ed. Themis, Craiova
3. Drăganu, Tudor (1998), *Drept constituțional și institutii politice*, Editura Lumina Lex, București, Volumul 1
4. Duculescu, Victor (1994), *Protecția juridică a drepturilor omului*, Editura Lumina Lex, București
5. Moroianu Zlătescu, Irina (2007), *Drepturile omului – un sistem în evoluție*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București
6. Muraru, Ioan, Tănăsescu, Simona (2002), *Drept constitutional și instituții politice*, Ediția a X-a, Ed. Lumina Lex, București
7. Năstase, Adrian (1992), *Drepturile omului, religie a sfârșitului de secol*, I.R.D.O., București
8. Otovescu-Frăsie, Cristina (2009), *Drepturile omului în societatea contemporană*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova
9. Popescu, Corneliu-Liviu (2000), *Protecția internațională a drepturilor omului*, Ed. All Beck, București
10. Purdă, Nicolae (2001), *Protecția drepturilor omului*, Editura Lumina Lex, București
11. Robertson, A., Merrills, J.G.(1994), *Human Rights in the World*, Oxford, Clarendon Press
12. Scăunaș, Stelian (2003), *Dreptul internațional al drepturilor omului*, Ed. All Beck, București
13. Selejan-Guțan, Bianca (2011), *Protecția europeană a drepturilor omului, ediția a 4-a*, Ed. C.H. Beck, București
14. Val Popa, Vasile, Vâtcă, Liviu (2005), *Drepturile omului*, Editura All Beck, București

Acte normative

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 217 A (III) din 10 decembrie 1948
2. Convenția Europeană a Drepturilor Omului
3. Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței pentru Dimensiunea umană a CSCE, adoptat la 29 iunie 1990
4. Carta de la Paris pentru o nouă Europă, adoptată la 21 noiembrie 1990